

Makt, normer och kön

Människor har i alla kulturer och tider haft olika möjlighet till makt och inflytande i samhället och i sina liv. Ämnet makt, normer och kön behandlar olika maktordningar och hur de samspelar, med särskilt fokus på kön.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet makt, normer och kön ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om maktordningar och normer om kön och sexualitet samt om hur dessa kan påverka människors livsval och handlingsutrymme. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika aspekter av begreppet kön och hur åtskillnad mellan könen skapas och upprätthålls. Därigenom ska undervisningen leda till att eleverna utvecklar förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan främja och begränsa människors makt att påverka sitt privatliv, sitt arbetsliv och samhället i stort. På så vis ska undervisningen främja elevernas personliga utveckling och deras möjligheter att själva forma sin framtid.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur jämställdhet utgör en del av mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värden. Därför ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om lagar och andra bestämmelser som gäller jämställdhet och jämlikhet. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika feministiska rörelser och hbtqi-rörelser samt vilken betydelse dessa har haft för samhällsutvecklingen. Undervisningen ska dessutom belysa hur normer om kön har förändrats över tid och i olika sammanhang.

I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att söka och värdera information samt att använda begrepp och teorier inom området. Eleverna ska även ges möjlighet att reflektera över och samtala om hur ojämställda och ojämlika maktförhållanden kan synliggöras och hanteras. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett nyfiket, vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt till frågor om makt, normer och kön.

Undervisningen i ämnet makt, normer och kön ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Kunskaper om normer om kön och sexualitet och hur de har förändrats över tid.
- Kunskaper om olika maktordningar.
- Förmåga att resonera om makt, normer och kön med användning av begrepp och teorier inom området.

Nivåer i ämnet makt, normer och kön

- Nivå 1a1, 50 poäng. Betyg i makt, normer och kön som omfattar nivå 1a1 kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg som omfattar nivå 1b.

- Nivå 1a2, 50 poäng, som bygger på nivå 1a1. Betyg i makt, normer och kön som omfattar nivå 1a2 kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg som omfattar nivå 1b.
- Nivå 1b, 100 poäng. Betyg i makt, normer och kön som omfattar nivå 1b kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg som omfattar nivå 1a1 eller 1a2.

Nivå 1a1, 50 poäng

Nivåkod: MAKN1A10X

Centralt innehåll

Undervisningen i ämnet makt, normer och kön på nivå 1a1 ska behandla följande centrala innehåll:

Begrepp och teorier

- Centrala begrepp inom området, däribland begreppen kön, sexualitet och klass samt genus och rasifiering.
- Introduktion till maktordningar, genus- och queerteori.
- Hur normer om femininitet och maskulinitet skapas, upprätthålls och uttrycks på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Makt och inflytande

- Synen på kön och sexualitet i olika tider och sammanhang.
- Framväxten av olika feministiska rörelser och hbtqi-rörelser. Centrala aktörer och händelser.
- Redskap för att hantera maktuttryck, till exempel härskartekniker och motstrategier.

Studier, arbetsliv och privatliv

- Kön och utbildning, till exempel skillnader i studieresultat och utbildningsvägar utifrån kön, klass och etnicitet.
- Faktorer som främjar normbrytande och normerande yrkesval.
- Makt, våld och förtryck i relation till kön och sexualitet, däribland normaliseringsprocesser, hatbrott och föreställningar om heder.

Nivå 1a2, 50 poäng

Nivåkod: MAKN1A20X

Centralt innehåll

Undervisningen i ämnet makt, normer och kön på nivå 1a2 ska behandla följande centrala innehåll:

Begrepp och teorier

- Intersektionalitet. Olika maktordningar, däribland könsmaktsordningen, och hur de kan påverka varandra.

Makt och inflytande

- Hur synen på kön, könsidentitet och sexualitet har förändrats över tid. Skillnader i livsvillkor och rättigheter mellan könen, historiskt och i nutid.
- Ekonomiska perspektiv på frågor om kön, normer och arbete, däribland strukturella löneskillnader, betalt och obetalt arbete samt individers handlingsutrymme och val.
- Lagar och andra bestämmelser inom området.

Studier, arbetsliv och privatliv

- Orsaker till och konsekvenser av könssegregation inom och mellan olika yrken.
- Samband mellan kön, könsnormer och hälsa.
- Analys av könsnormer i elevnära sammanhang, till exempel medier, arbetsplatser eller aktuella händelser.

Nivå 1b, 100 poäng

Nivåkod: MAKN1B00X

Centralt innehåll

Undervisningen i ämnet makt, normer och kön på nivå 1b ska behandla följande centrala innehåll:

Begrepp och teorier

- Centrala begrepp inom området, däribland begreppen kön, sexualitet och klass samt genus och rasifiering.
- Introduktion till genus- och queerteori.
- Intersektionalitet. Olika maktordningar, däribland könsmaktsordningen, och hur de kan påverka varandra.
- Hur normer om femininitet och maskulinitet skapas, upprätthålls och uttrycks på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Makt och inflytande

- Synen på kön, könsidentitet och sexualitet under olika tider och i olika sammanhang. Skillnader i livsvillkor och rättigheter mellan könen, historiskt och i nutid.
- Framväxten av olika feministiska rörelser och hbtqi-rörelser. Centrala aktörer och händelser.

- Ekonomiska perspektiv på frågor om kön, normer och arbete, däribland strukturella löneskillnader, betalt och obetalt arbete samt individers handlingsutrymme och val.
- Lagar och andra bestämmelser inom området.
- Redskap för att hantera maktuttryck, till exempel härskartekniker och motstrategier.

Studier, arbetsliv och privatliv

- Kön och utbildning, till exempel skillnader i studieresultat och utbildningsvägar utifrån kön, klass och etnicitet.
- Orsaker till och konsekvenser av könssegregation inom och mellan olika yrken.
- Faktorer som främjar normbrytande och normerande yrkesval.
- Makt, våld och förtryck i relation till kön och sexualitet, däribland normaliseringsprocesser, hatbrott och föreställningar om heder.
- Samband mellan kön, könsnormer och hälsa.
- Analys av könsnormer i elevnära sammanhang, till exempel medier, arbetsplatser eller aktuella händelser.

Betygskriterier

Av 15 kap. 24 § andra stycket och 20 kap. 37 § andra stycket skollagen (2010:800) följer att läraren vid betygssättningen i ett ämne ska göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper på den aktuella nivån i ämnet i förhållande till de betygskriterier som gäller för ämnet som helhet och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper. Samtliga kriterier för betyget E ska dock vara uppfyllda för att eleven ska kunna få ett godkänt betyg.

Betyget E

Eleven visar **godtagbara** kunskaper om normer om kön och sexualitet och hur de har förändrats över tid.

Eleven visar **godtagbara** kunskaper om olika maktordningar.

Eleven för **enkla** resonemang om makt, normer och kön med användning av begrepp och teorier inom området.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven visar **goda** kunskaper om normer om kön och sexualitet och hur de har förändrats över tid.

Eleven visar **goda** kunskaper om olika maktordningar.

Eleven för **utvecklade** resonemang om makt, normer och kön med användning av begrepp och teorier inom området.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om normer om kön och sexualitet och hur de har förändrats över tid.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om olika maktordningar.

Eleven för **utvecklade och nyanserade** resonemang om makt, normer och kön med användning av begrepp och teorier inom området.